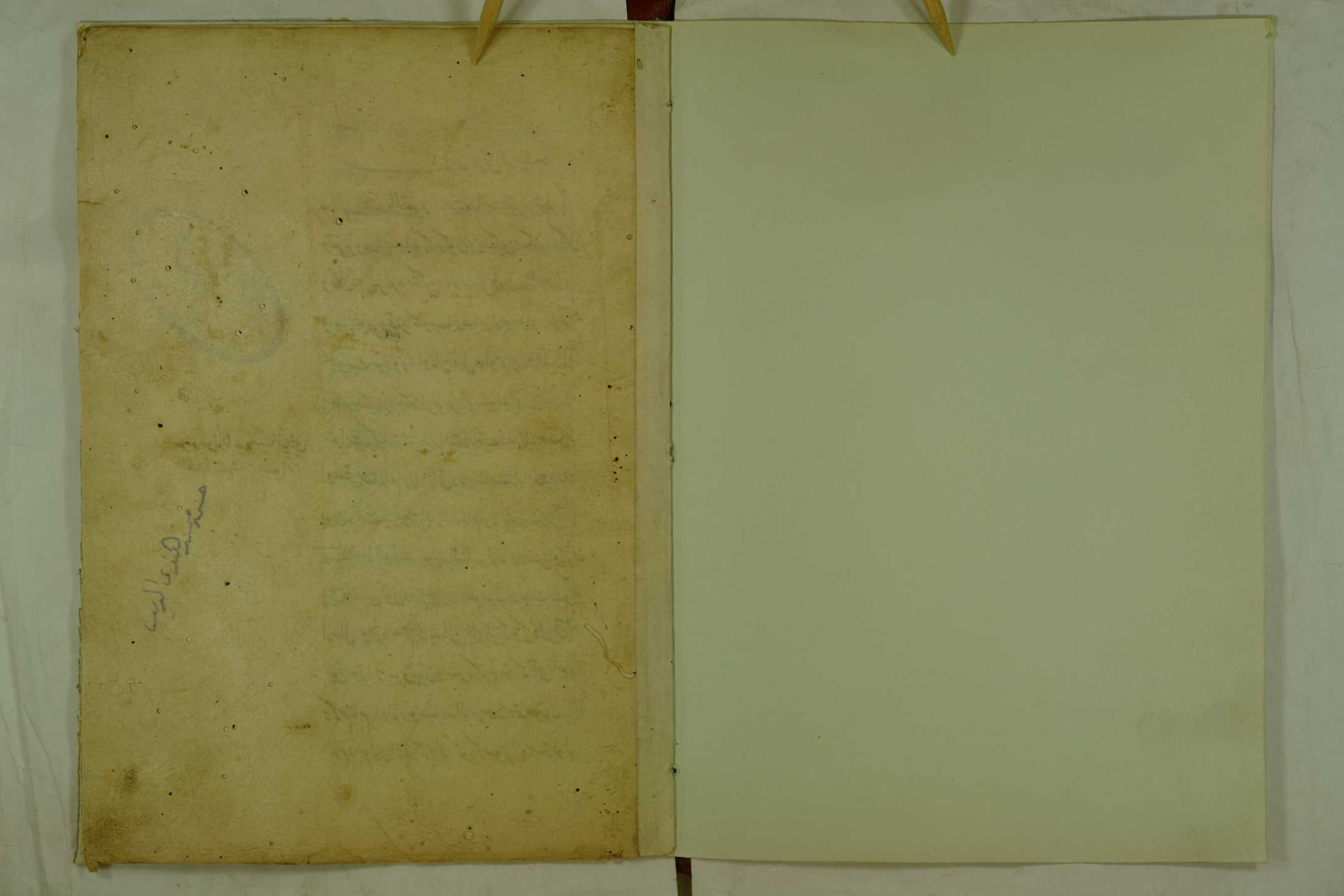

بسم الله الرحمن الرحيم

صاحب التحرير والتقرير سروری فقير وحقير شويله بيان
وتقرير وعيان ايدركه بركون بن مسكين مسكنمده ساكن
ومكان كان خزنده متمكن ايدم اهل علمدن بريار عزيز
واهل تشخيص وتميز كلوب برصاحب وجود وجود ومهر وجهله
محبوب و مودود اولان اهل سعادتدن ومحل سيادتدن
سلام مشكبار وكفتار جوهر نثار ايرادايدب قطعه
شول عبدكم مضاف درراسم باقيه بوفانيه سلام
اوقش مستدام اولا باقی اولا سلامت ايله اول بودارده
چون رحلت ايده منزل دار السلام اولا بعد السلام برفارسی
رساله ابراز قلوب بو رساله نك ترجمه اولنمسی وروشن
بيان قلنمسی اول صاحب سعادته مطلوب اولوب حضورکزه
ارسال وبنم دستم ايله ايصال قلديلر تاكه تركی دل ايله ترجمه
ايده سز وطريق بيان وشرحه كده سز كه نفعی عام
وكرم تام اولا ديوب رساله مرسله دستمه صونديلر رباعی
الدم رسولدن الهچونكم رساله كويا كه صونديلر دستمه طولو

مراد مولانا عبد الباقی چلبی الفناری درمنه

پياله

پياله مرسل صفاسی ايله متكيف قلوب بنی اتزم آنوکچون
آه درون ايله ناله پس رساله مذکوره نك مصنفی ولوراق
مسطوره نك مؤلفی نور الله كه علا ايله مشهور ايدی ديشدی
يكرمی ييله قريب هندد يارنده عمر سوردم وحكمادن آنده
نيچه اهل فضل كوردم آنلر ايلن بيخ چينی فوايدن وانك منافع و
عوايدن سويلشور وبو بابده بحث ايديشور ايدك
حكماء روشن ضمير ومحققان اهل تدبير بيخ چينی خواصنی
وانك مكان واصلنی تقرير ايدوب ديرلر وشويله
بيان ايدرلر ايدی كه بيخ چينی آب حيات ظلماتنده مخفی
بزم عيونمزدن مختفی در كه طايفهٔ فرنك مسلمانلر ايله جنك
سببی ايله مسلمانلری قومزلر وانلره بيول ويرمزلر تاكه اول
جوهر نفيسی معدننندن وكوهر كرانبهايی مخزننندن اخراج
وانك ايله علاج مهر محتاج ايدلركه اول دوای فايق مسلمانلر
علاجنه لايق در ومصنف رساله ديشدركه بو فقير اطبانك
ودردمند بلا اول آزرده وبو جهت وجوده ايلدم كه
برطبيب دانا وحاذق ومرض شناس مشفق بولم و
بيخ چينی ايله معالجه نك احوالنی اندن استفسار قلم اتفاقا

خلق سانده چوب چينی ديك ايله مشهوردرمنه

برکون بکا بر پیک اشارت خبر بشارت کتوردی که
مملکت فرنکدن وجانب خیره وژنکدن بر جوان
زیبا روی ونیکو خوی کلوب دیار رهنمای روشن
وهر مجلسی کلشن قلدی دیوب مهمان فی الحال دوروب
انک جانبنه وارب علی الفور انک ایله ملاقات قلوب
آندن سؤال نام وحالات قلدم هر سؤالمه جواب ویروب
وخطاب مستطاب ایدب دیدیکه بنم نامم ارسطودر
وجدا علی بزه همّ اودر وبکا شرف اسلام میسّر اولوب
فرنکلردن کزلو دینده وتب حالیا بو جانبه کلدم دیوب
چوقلق طول مقال ونیجه جواب وسؤال اولندقدنصکره
بیخ چینی فوایدندن سؤال واول بابده چوق قیل وقال
قلدم اول کل کلستان حکمت ولالهٔ بوستان فضیلت
بلبل کبی زبان کشا ایدب وجواب باصواب ویروب
دیدیکه بیخ چینی مدایحندن لسان قاصر وهر ندکلو مدح
اولنه عشر عاشردر اما مهلک علتلرق وسزلرم یازلق
قلوب آندن بر مقدار بیان ایده لم تا که خاطرکزدن وسوسه
دفع اولوب اول دوادن شفا حاصل اولماسندن بلکه کم

دوای مزبوری وعلاج مذکوری طایفهٔ فرنک سخت دل
هزار درلو جنک مشکل ایله سرحد ظلماتدن وسمت آب
حیاتدن اخراج ایدرلر وخسته لرنه انک ایله علاج
ایدرلر واول دیارک حکماسنک بلکه جمله عقلاسنک
مدعی ودعواسی وکلاملرنک مقتضاسی بودرکه بیخ چینی
اغاجی آب حیاتدن نشو ونما بولور آنوکیچون آندن هر
مریض صحت حاصل قیلور وآنده بیخ چینی یرلر ووجه
تسمیه بیان ایدرلر که فرنک لساننده جان برنیچه
لفظله بیان اولنور اول جمله دن درکه جانه بیخ چینی
دنلور چون بیخ چینی سبب بقای جان بلکه عین حیات
ودوام روان در بو اسم ایله تسمیه اولنمغه مستحق
وبو نام ونشانه لایق در وبوندن اقدم طایفهٔ فرنک و
اول قوم تیره رنک اصلا جائز دوتمزلر وهرکز تجویز
اتمزلر ایدی که بیخ چینی اول مکاندن چیقوب غیری ولایته
انتقال قلوب ولایت ولایت کیده تا که خلق آندن
انتفاع ایده اما بو فقیر فرنک اولولرندن دیلدم وبو
مرامی احسن وجه ایله عرض ایلدم تا که رخصت واجازت اولی

غلطه فرنکلری آدمی غلطه دوشرب
جانه بیخ چینی دیمزلر دیرلر اما بز دیرز جائزدر که
اول دیارده اولان فرنکلر لغتی بونلرک
لغتنه مغایر اولا منه

بو کلام داخی اول حکیم حاذقک
لساننده حکایت در منه

دوا

کربیخ چینی ممالکی سیاحت قلدی پس سنه خمسین وتسعمائه
اخراجه اذن اولنوب بیخ چینی ظاهر قلنوب اوندن
قریب اولمشدر که ظهور امر غریب اولمشدر یعنی
دوای مزبور عالمده شایع اولوب نیچه کمسنلر بوندن
منتفع اولوب فوایدی ظاهر ومنافعی باهر اولمشدر
وبیخ چینی فوایدی وانک جمله عوایدی آندن زیاده
یوز دفتره یازلسه قطعه حکیم لم یزل بو خوش روایی
نیچه امراضه درمان ایلمشدر حیاته باعث اولمشدر
نیچون انک غداسن آب حیوان ایلمشدر اکا هر کس
ظفر بولماغ ایچون قره کلق ایچره پنهان ایلمشدر
شول آغچ کم ایچره آب حیاتی آنی حق منبع جان ایلمشدر
ایچی در معدن گنج منافع طشینی کرچه ویران ایلمشدر
کورینور ظاهری تیره وغمناک درونن لیک خندان ایلمشدر
وبالکل ای عزیز که فواید بیخ چینی بیحد وانک منافعی لایعد در
اما آندن یکرمی مرضه دوا مقرردر واول مرضلر اکا
مسخردر اول آتشک کهنه یعنی فرنک او بوزی دیدکلری
بو مرضک جمیع اقسامنه نافع در ایکنجی استسقا بو مرض در

اسکی

مادۀ

مادۀ بارده صاحبی اوچنجی مالیخولیا بو بر مرض سوداوی در
یعنی فاسد فکرلر ایتمک و قورقیجی نسنه لردن قورقمق ودایم
غصّه لو اولمق دردنجی برص بشنجی بهق بو ایکسنک
فرقی بو در که برص جلدک ایچی ظاهرنده اولمز بلکه لحمه و
عظمه نفوذ ایدر اما بهق جلدک ظاهرنده اولور
التنجی جذام بو بر مرض سوداوی در یدنجی لقوه لامک
فتحی وقافک سکونی ایله آغز اکری اولمق سکزنجی قولنج قافک
ضمی ولامک فتحی ایله بغرسقده آغری در طقوزنجی کهنکوکانک
فتحی وهانک کسری ونونک سکونی وکافک ضمی ایله سکر
بوزلمک درکه تشنج دیک ایله مشهوردر اوننجی اقرع باشی
کل اون برنجی مرض مقعد وبونک جمیع اقسامنه علاج در
اون ایکنجی عرق النسا در اون اوچنجی وجع مفاصل
وانک جمله اقسامنه نافع در بلکه کم مفصللر آغرسینه
وجع مفاصل دیرلر اکر بیلده اولورسه بیل آغرسی دیرلر
اکر ایاقلرده اولورسه نقریس دیرلر اکر یانباشنده اولورسه
وجع ورک دیرلر اکر آندن تبوغه دک ایرسه عرق
النسا دیرلر اون دردنجی ربع ستینه سی وانک اقسامی در

اون شنجی جرب فتحتین ایله و بکه درکسرا ایله
یعنی اویوز و کیجیک دخی تمر کی دخی بونده داخلدر اون التنجی
بواسیر در بو بر مرض در که سوداوی قاندن اولور اون
یدنجی داء الفیل یعنی یاق فیل ایاغی کبی شیشمک در اون
سکزنجی داء الثعلب یعنی قیلاو کلمک در اون
طقوزنجی داء الخیل یعنی آت یغرنی کبی صراجه اولمق
بوندن بدل داء الحیة اول انسب ایدی یعنی قیلاو کلکو
دری سویلق یکرمنجی ورق آعشاق یعنی دتره رعشه
دمک ایله معروف در و بنج چینی علاج اولور مادام که تمام
پرهیز ایده اکی قرق یعنی سکسن کون شمدن کرو جلابی
یعنی مغلابی بیانینه شروع ایده لم بلکه کم مغلاب
ایچمک یدی کونده اولور اول کون بنفشه اوج درهم
وکاوزبان اوج درهم و کرفس کوکی اوج درهم و باذ
رنجبویه اوج درهم و سبستان یکرمی عدد و عناب
یکرمی عدد و ترنجبین اون بیش درهم بونلری مغلی ایدب
صباح استعمال ایده و اون بیش درهم کلقند آفتابی یعنی
کلبه شکر که کنده مرتی اولا بو مغلی ایله بیله یه

جمع باسور در منه

نصیحه مُغلی درقاینتش معناسنده اما عرف عامده مغلاب آنک معناسنده شایع در و جلاب لفظنه قافیه در آنکچون بو لفظ اختیار اوندی منه

بو لفظک اصلی سک پستان ایدی معناسی کلب ممه سی یعنی که اکا بکزدکیچون بو ید آد ویرلمشدر منه

اوغلاوق دیدکلری

ترنجبین دیدکلری در منه

[illegible]

اویلین آق نبات کلاب ایله و عرق بیدمشک و
عرق کاوزبان و عرق رازیانه و فلکان تخمن شربت
ایدوب ایچه و اول وقتده یعنی اویلین غذاسی
نخوداب اولا قوزی ایله یا پلیچ اتی ایله و دار
چینی و کمون ایله و خیک تخمی شیره سی ایله و طعامه آز
طوز قویه و اکر قادر اولورسه طعامه مرکز طوز قویه
اکنجی کون و اوچنجی کون بو اسلوب اوزره ایده و
دردنجی کون هلیله کابلی قبوغی اکی درهم و هلیله سیاه
قبوغی اکی درهم و کاسنی تخمی اکی درهم و چکردکچقش
قوری اوزم اون درهم و عناب اون بردانه و سبستان
اوتوز دانه مغلاب ایدب صباح ایچه و اویلین
شربتی و غداسی اسلوب سابق اوزره اولا و بشنجی
کون و التنجی کون مغلابده و شربتده و غداده اسلوب
سابق اوزره ایده اما یدنجی کون سنامکی اون درهم و
بنفشه اوج درهم و کاوزبان اوج درهم و کاسنی تخمی
اوج درهم و افتیمون اوج درهم و اون دانه قره ارک
صویی و اون دانه عناب و یکرمی دانه سبستان و اوج درهم

سلطان سوکودی

بو اوقلنلرس عرقی ولدرس
کله سوی یا بهی حقیقدر منه

قاروکیسی اوقدر منه

صار وهلیله قبوغی واوچ درهم هلیله کابل قبوغی
واوچ درهم قزل گل یپراغی واوچ درهم بادرنجبویه واون
بر درهم سرخشت مغلاب ایدب صباح ایچه واون بر
درهم گلقند آفتابی بیله یه واویلین غدا وشربت
اوسلوب سابق اوزره اولا واویدیکون مغلابی ایچدکدن
صکره اوچ کون استراحت ایده یعنی مغلاب استعمال
اتمیه اما غدا وشربت اویلین اوسلوب سابق اوزره
اولا ودردنجی کون بیخ چینی استعماله شروع ایده دانك
قاعده سی بودر که بیخ چینی یوز سکسن مثقال وبیش دانك
وزن عطاری ایله وزن اولنه وبوندن هر کون وزن
معتاد ایله طقوز مثقال النه که وزن عطاری ایله یدی مثقال
وبیش دانك مقداری در اکی بطمن صوده که وزن تبریز
ایله اوله چوملکده قاینده لر تاکه درتده بر قلهاندن صکره
جرمنی صقلیه لر واول صو چوملکده اسیجی اوجاقده
قبنمش ورن علی الصباح اول چوملکی کندو یاننه کتوره
ویورغانی باشنه بوریه شویله که اول چوملك بخاری
باشنه ویوزنه وبویننه چقه وبرنجی اسکون اول

کشمشین ایله درهراة
ولایتنده سوکود آغاجنه
یاغرمنه

مغلاب ایچکه مباشرت اتدوکی
ایامدن اون برنجی کون دوشرمنه

وزن عطاری بودر که بیش دانك
بر درهم اعتبار اولنور اما وزن
معتاد اولدر که درت دانك بر
درهم اعتبار اولنور منه

تبریزده بطمن یدیوز اللی درهم دیرلر
اولیله اکی بطمن بیك بشیوز درهم اولور
بعضلر تبریزده بطمن بیك درهم
دیرلر اول تقدیرجه اکی بیك درهم
صوده قاینتمق کرک منه

صودن

صودن ایچه وبر اسیجق یرده اوتوره که محکم
ترلیه اندن صکره نخوداب بلیج ایله یا قوزی
اتی ایله وبرقچ دانه ماش وخشك تخمی شیره سی
ایله بیه واشربه دن شراب گاوزبان یا
شراب بالنگ یعنی بادرنجبویه شرابی یا آق
نبات یدی مثقال بیدمشك عرقی ایله وگلاب
ایله وراز یانه عرقی ایله شربت ایدب ایچه
وغدایه ونانه اصلا طوز قومیه لر وبو قاعده
اوزره هر کون بیخ چینی بیشوربه ایچه و
جرمنی صقلیه وصوینی برکون برکیجه ده ایچه
اما نصفنی صباح ایچه ونصفنی اول کون و
اول کیجه آزجق آزجق ایچه یکرمی کون کچنجه بو عمل
اوزره اولا واندن صکره یکرمی کونه دك
بیخ چینی جرمنی اسلوب سابق اوزره قاینده
ذکر اولان شرایط وآدابی رعایت ایده تاکه
قرق کون تمام اوله وبو قرق کونده اصلا ما فی
صوایچیه وچوملك بخارن طشره یه چقرمیه کندو

ماش حبوباتدن در
ترکچه فینك دیرلر منه

باشندن ویوزندن وبونیندن غیری یره ارمیه
واکر غیری غدایه میل ایدرسه اوتلو برنج یا
کنج تاوق یا قوزی اتی یا کلکلک یا چیل یا کوکر
جین یا ورسی یا غیری یا وریلر برقچ دانه ماش ایله
که قبوغی چیقمش اوله اما طوزسز اوله وبر قرق کونده
داخی غداده وشربتده اسلوب سابق اوزره
عمل ایده اما بو قرق کونده صافی صوایچه و
غدایه ونانه طوز قویه لکن قتی شور اولملو
اولمیه وارکشی اولکی قرق کونده اصلا
جماع اتمیه وشهوتی بالکلیه ترک ایده و
اکنجی قرقده اکر قادر اولورسه ترک ایده قادر
اولمزسه بر اکی نوبت ایده اندن زیاده اتمیه
وخاتون کشی داخی اولکی قرقده دخول اتدرمیه
وبو اکی قرقده یعنی سکسن کون تمام اولنجیه دک
اکشیدن وآق وغلیظ غدالردن وبخار ویرر
غدالردن زیاده پرهیز ایده واکر اولکی یکرمی کونده
که بیخ چینی استعمال ایدر واخرکی یکرمی کونده اسهال

یعنی بیخ چینی علاج ایدن
خاتون ایسه کندویه جماع
اتدرمیه منه

ظاهر اولا اصلا غم یمیه اکر زیاده اولوب کونده
یدی سکز نوبت اولورسه اول اسهال کونلرنده
برنج بیه کنج تاوق ایله وطوزسز اتمک ایله وقبوغی
چقمش بادام شیره سی ایله واتّام اسهالده طمع
دن ویاغلودن احترازایده واکر اسهال حالنده
قرن آغرسی ومعده آغرسی واقع اولورسه بو بیان
اولناجق اجزائی استعمال ایده بالنکو یعنی باذرنجبویه
ایکی درهم وباذروج دیدکلری دوا ایکی درهم وضمغ
عربی اکی دانک وکل ارمنی ودم الاخوین وتخمکان
تخمی که بریان ایدب ودوکوب یکرمی مثقال عرق
مشک بید ایله ایچه وچون مدّت تمام اوله حمامه
واره وبرقچ مثقال اولجرمدن بیله آلوب کیده
وجمله اجزاسنی کل صویی وکاوزبان صویی ایله اووه
تا تمام ترلیه اندن صکره بدننی اولجرمله یویه وبو سکسن
کونده اکرکاه کاه شکر بادام وطاتلو انار وطاتلو المه
وطاتلو ایوه میلی اولورسه آزجق جائزدر ومصنف
رساله دیمش چون اول حکیم حاذق بو فقیره بیخ چینی فوایدن

بالنک وبالنکو باذرنجبویه
یعنی اوغل اوتی در منه

آس قرداش تابان دیرلر
بر دوادر منه

تقریر ایلدی واکا وداع اتدم وداع اثناسنده دیدی
گرگدر که چوب چینی استعمال ایدن کشی بو اثناده
وبائر اوقاتده حضرت حق ذکرندن ورسول الله
علیه السلام صلواتندن واوراد واذکاردن
غافل اولمیه وتقوی وطهارت دائما وتوبه ده
دوریشه بلکه کم بو رساله دن معلوم اولدی که بیخ
چینی امراض مزمنه یه بلکه اطبا علاج اولمز دیدکلری
مرضلره علاج اولور اولمش برص کبی وجذام کبی اما بو
رساله ده مذکور اولان شرایطی رعایت اتمکده
خیلی عسر وار واسبابن احضار اتمکده چوق خرج
لازم اولور آنوکیچون دیمشلردر الطب للملوک
زیرا پادشاهلر هم ماله مالکلر هم اعوانه وانصاره
قادرلردر فقیرلره مروجهله حال مشکلدر **حکایت**
برفقیر برمشکل مرضه مبتلا اولوب آنک یاننه
برطبیب حاذق کتوردیلر طبیب مزبور فقیر
مذکورک مرضن تشخیص ایدب بوکا فلان کرک
وفلان کرک دیوب اکی اوج بیک آقچه خرج کوستریب

دوای مزبور امراض مختلفه یه
علاج اولدوغی غالبا بالخاصیه در
منه

اول فقر

اول فقیر بو طبیبه خطاب ایدب دیمش بو قدر
اقچه بولمقدن و بو دکلو لوازم المقدن بکا اولمک
آسان در بز سنی اللهه اصمرلدق سن داخی بزی اللهه
اصمرله دیمش اما شول کمسنک که ماله قدرتی اوله مالی
ویرب صحت صاتون المق کرک که دیمشلردر
بیت سن جان ایچون عجبمی اکر وارمی ویرم اول
کشی یه جان کرک اندن جهان کرک خصوصا امراضک
بعضنده وجع شدید اولور مال ویرب کندوی عذابدن
بدن خلاص اتمک کرک زیرا مال صیانت نفس ایچون
در آنوکیچون فقها دیرلر المال وقایة للنفس و بوکا
قیاس مالی فی سبیل الله خرج ایدب کندوی
عذاب آخرتدن قورترمغه سعی اتمک کرک حرر
فی غرة رجب المرجب لسنة
اثنتین وستین وتسعمائة
تمت
م